

VERSLAG

VAN DE DIALECTEN-COMMISSIE DER
KONINKLIJKE NEDERL. AKADEMIE VAN
WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM

OVER 1944

VERSLAG

VAN DE DIALECTEN-COMMISSIE OVER 1944

Moest het vorige jaarverslag al melding maken van de vertraging in het drukken en dientengevolge ook in de verzending der twaalfde vragenlijst, de sluiting der drukkerij en de inbeslag-neming van den papiervoorraad waren oorzaak dat de dertiende lijst, welke reeds begin September persklaar lag en voor het drukken waarvan reeds toestemming was verkregen, tot dusver niet is kunnen verschijnen. Deze lijst, die een aantal vragen bevat over de volksnamen van planten en bloemen, zal dus gunstiger tijden moeten afwachten.

Tengevolge van de oorlogsverrichtingen der laatste maanden van 1944 zouden trouwens toch de medewerkers in de zuidelijke provincies van ons land en vele andere in de geëvacueerde gebieden niet meer bereikbaar zijn geweest voor de toezending van deze lijst. Ook door vrijwillig of gedwongen verblijf in het buitenland was een aantal van hen niet meer in staat, hun medewerking aan het werk der commissie te verleenen. Wanneer, naar wij hopen binnen afzienbaren tijd, de toestand normaler is geworden en de stoffelijke nooden niet meer in die mate beslag leggen op ons volk als thans het geval is, zal het bureau der commissie ongetwijfeld alle pogingen in het werk stellen om het aantal medewerkers weer op het oude peil te brengen. In dien tusschen-tijd kan het echter weinig méér doen dan het contact met de nog actieve belangstellenden zooveel mogelijk te onderhouden en intusschen voort te arbeiden aan de bewerking der reeds aanwezige gegevens.

Op 31 December 1944 bedroeg het aantal ingevulde vragenlijsten: voor lijst 1: 2294, voor lijst 2: 2278, voor lijst 3: 2351, voor de gemeenschappelijke vragenlijst: 1897, voor lijst 4: 1576,

voor lijst 5: 1454, voor lijst 6: 1219, voor lijst 7: 1293, voor lijst 8: 1287, voor lijst 9: 1088, voor lijst 10: 1147, voor lijst 11: 1011, voor lijst 12: 658. Teneinde het risico van een algeheel verloren gaan van de lijsten zooveel mogelijk te beperken, besloot de commissie dat een aantal lijsten elders in en buiten Amsterdam zouden worden ondergebracht.

Ook het afdrukken van de kaarten voor den atlas en de verschijning van dezen onderging den invloed der oorlogsgebeurtenissen. Van de vijftien kaarten, bestemd voor de vierde aflevering, die al in 1943 persklaar lagen, kon ook in het afgelopen jaar geen enkele worden afgedrukt. De Topografische Dienst, die dit werk verzorgt, werd zoozeer door andere werkzaamheden in beslag genomen, dat aan onzen atlas hoegenaamd geen tijd ten koste kon worden gelegd. Om deze reden werd besloten, voorloopig geen nieuwe kaarten te zenden. Inmiddels werkte het bureau regelmatig door aan het in kaart brengen der gegevens, zoodat enkele nieuwe kaarten konden worden ontworpen of op coda-trace geteekend. Sinds in den afgelopen zomer de postverbinding met België verbroken werd, konden ons echter geen gegevens meer bereiken van de Leuvense Dialectcentrale van Prof. Grootaers.

De tijdelijk wetenschappelijke assistent J. M. L. Peters wijdde zich in hoofdzaak aan het in kaart brengen der gegevens van de vragenlijsten 11 en 12.

Gedurende de zomermaanden hebben mej. J. C. Daan en de heer Peters een onderzoek ingesteld naar het dialect van den Amsterdamschen Jordaan, waarvoor zij een groot aantal gezinnen bezochten. Door de welwillende medewerking van ons medelid Dr. L. Kaiser konden van een aantal proefpersonen gramfoonplaten worden opgenomen. Het bureau is voor dit in vele opzichten zoo interessante onderzoek grooten dank verschuldigd aan een van zijn oudste en trouwste medewerkers, den heer J. P. Croïn, zonder wiens voorlichting en medewerking deze enquête stellig minder tot haar recht zou zijn gekomen.

De reeds in het vorige verslag aangekondigde studie van den voorzitter over „De studie der Nederlandsche streektalen” ver-

scheen als eerste deel van de reeks „Streektalen” in de serie „Hoekstenen onzer volkskultuur”. Het Departement stelde van deze met enkele foto's en kaartjes in kleurendruk geïllustreerde monografie een aantal exemplaren ter beschikking van het bureau, o.a. ter verspreiding onder de medewerkers. Door de in den aanhef van dit verslag vermelde moeilijkheden kon de verzending daarvan nog maar zeer ten deele worden uitgevoerd.

Tot twee keer kon de commissie de belangstellenden in de studie der Nederlandsche dialecten uitnoodigen tot het bijwonen van een symposion in de groote vergaderzaal van het Trippenhuis, die daartoe ook thans weer door het bestuur der Akademie bereidwillig werd afgestaan. Op het vierde symposion, dat op 12 Januari plaats vond, spraken Dr. P. J. Meertens, Dr. A. Weijnen en Dr. H. C. M. Ghijsen over Zeeuwsche dialectproblemen (respectievelijk over Vlaamschen invloed op den Zeeuwschen woordenschat, Merkwaardige overeenkomsten tusschen den woordenschat der Zeeuwsche eilanden en dien van Brabant en Kenmerkend Zeeuwsch). Op 12 April werd op dezelfde plaats een vijfde symposion gehouden, waarop Dr. A. Weijnen, de heer J. M. Renders en Prof. Dr. Jac. van Ginneken over Oost-Noordbrabantse dialectproblemen spraken (respectievelijk over Isoglossen in Oost-Noordbrabant, Klankontwikkelingen in het Oosten van Noordbrabant en Klinkerverkorting in Brabant en den oorsprong van het fonologisch Nederlandsch klinkersysteem). Voor beide symposia bestond ook ditmaal een aandachtige belangstelling. Van verdere bijeenkomsten, waartoe reeds het initiatief was genomen en waarvoor zich al verscheidene sprekers beschikbaar hadden gesteld, moest wegens de inmiddels uitgebroken spoorwegstaking worden afgezien.

De lezingen, voor het derde symposion gehouden, verschenen met de daarop gevolgde gedachtenwisseling onder den titel „Accentwisseling in de diphthongen” in druk als deel V van de Bijdragen en Mededeelingen der commissie. De „Zeeuwsche dialectproblemen” verschenen in dezelfde reeks als deel VI. Een bijdrage van Dr. A. Weijnen, „Studies over het Achthuizens

dialect", die eveneens voor deze reeks was bestemd, kon niet meer worden afgedrukt, evenmin als het verslag van het vijfde symposion.

De Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer „Amsterdam" stelde van 15 Juni tot 7 Augustus een van de beide etalageruimten van haar bureau ter beschikking van de Dialecten-commissie, terwijl zij de andere voor de Volkskunde-commissie inruimde. Op dit gunstig gelegen punt in het hart van Amsterdam hebben beide commissies dientengevolge geruimen tijd belangstelling kunnen wekken voor haar arbeid. Vooral de beide teekenaars, de heeren A. J. J. de l'Orme en M. A. Rotteveel, hebben zich voor de artistieke inrichting van deze etalages, die in beknopt bestek een indruk trachtten te geven van het werk der beide bureau's, zeer verdienstelijk gemaakt. Aan de V.V.V. „Amsterdam" en in het bijzonder aan haar actieven directeur, den heer J. Nijkerk, zij ook op deze plaats een woord van erkentelijkheid gebracht voor deze propaganda voor het werk der commissies, waarop bij die gelegenheid ook de pers wederom de aandacht heeft gevestigd.

Aangezien de werkzaamheden van het administratieve personeel gedurende de laatste maanden van 1944 aanmerkelijk geringer waren dan tevoren, kon dit een deel van den beschikbaren tijd wijden aan het excerpereen van verscheidene periodieken, ter vervollediging van de bibliografische hulpbronnen van het bureau. Ook het bezoek en het aantal schriftelijke vragen om inlichtingen was in het afgelopen jaar, en vooral sinds September, geringer dan vroeger.

Ditzelfde geldt ook voor het aantal dergenen, die de bibliotheek met geschenken verrijkt hebben, en wier namen in bijlage I worden vermeld. Daartegenover staan echter enkele aanwinsten van bijzondere beteekenis. Zoo gaf Dr. W. Gs Hellinga opnieuw een blijk van zijn belangstelling door ons een belangrijke verzameling boeken en tijdschriften, in hoofdzaak de Friesche taal- en letterkunde betreffende, af te staan of in bruikleen te schenken. Prof. Dr. H. Burger schonk ons de bouwstoffen, door hem ge-

bruikt bij de samenstelling van zijn bloemlezing van Friesche stadsdialecten, die persklaar ligt en terstond na den oorlog zal verschijnen. Van ons oud-commissielid Dr. H. J. E. Endepols ontving het bureau twee schriften met aantekeningen over het dialect van Grevenbicht, samengesteld door wijlen den heer J. Spée, hoofd der school aldaar. De heer A. D. Baert stond ons zijn aantekeningen af over het dialect van zijn geboorteplaats Koe-wacht, de heer E. S. Cuelenaere een woordenlijst van het Aardenburgsche dialect en de heer B. te Lintelo verblijdde ons opnieuw, ditmaal met een aantal dialectschetsen over het boerenleven te Haaksbergen omstreeks 1880.

Het Rijkssubsidie bedroeg dit jaar wederom *f* 4400. Op verzoek der commissie verleende het bestuur van de Afdeeling Letterkunde der Akademie een aanvullend subsidie van *f* 1500. Van de provincies Groningen en Gelderland ontving de commissie elk *f* 200, van de provincie Noordbrabant *f* 100, van de donateurs, wier namen in bijlage II worden genoemd, *f* 85.50. Het subsidie van de provincie Limburg ad *f* 100.- werd nog niet ontvangen.

Mej. J. C. Daan wijdde met goedkeuring van de Volkskunde-commissie ook in het afgelopen jaar een deel van haar tijd aan het werk der Dialecten-commissie. Aan den heer G. J. Schiering werd met ingang van 1 December een verlof van drie maanden verleend. Aan mevrouw P. Renooy—Sloof werd op haar verzoek met ingang van 1 November ontslag verleend.

*Namens de Dialecten-commissie der
Nederlandsche Akademie van Wetenschappen:*
JAC. VAN GINNEKEN, *voorzitter*
P. J. MEERTENS, *secretaris-penningmeester*

BIJLAGE I.

Lijst van personen enz., die in 1943 boeken en handschriften aan het Centraal Bureau voor Nederlandsche en Friesche dialecten schonken.

A. D. Baert, J. H. Brockman, Prof. Dr. H. Burger, E. S. Cuele-

naere, Dr. H. J. E. Endepols, Dr. K. Heeroma, Dr. W. Gs Hellinga, B. te Lintelo, Jo Storms, Nederlandsch-Zuidafrikaansche vereeniging, H. de Vries.

BIJLAGE II.

Lijst van Donateurs van de Dialecten-commissie.

Mej. R. van Alebeek, M. E. Daan, Prof. Dr. C. F. A. van Dam, Mr. P. Dieleman, J. W. H. M. Dols, Drentsche Vereeniging te Amsterdam, Dr. H. J. E. Endepols, Dr. K. Fokkema, Mej. Dr. H. C. M. Ghijsen, Dr. C. B. van Haeringen, Dr. J. van Ham, Joh. Heesterbeek S.J., Dr. W. Gs Hellinga, Mej. Dr. A. R. Hol, Mevr. H. A. Huygens—Wijma, Dr. W. A. F. Janssen, Mr. G. H. Lambert, Mej. Dr. J. H. v. Lessen, Mej. C. A. A. Mulder, Prof. Dr. J. W. Muller, Mej. M. Th. Neujean, P. Reinkingh, J. M. Renders, Dr. W. Roukens, Prof. Dr. A. A. van Schelven, A. J. Schreuder, Dr. J. Smit, Dr. G. Stuiveling, Dr. J. G. H. Tans, Mej. J. Tinbergen, Prof. Dr. M. Valkhoff, P. van Vliet, J. H. de Vree van Gelder, Dr. J. Wils.